

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/180/2002

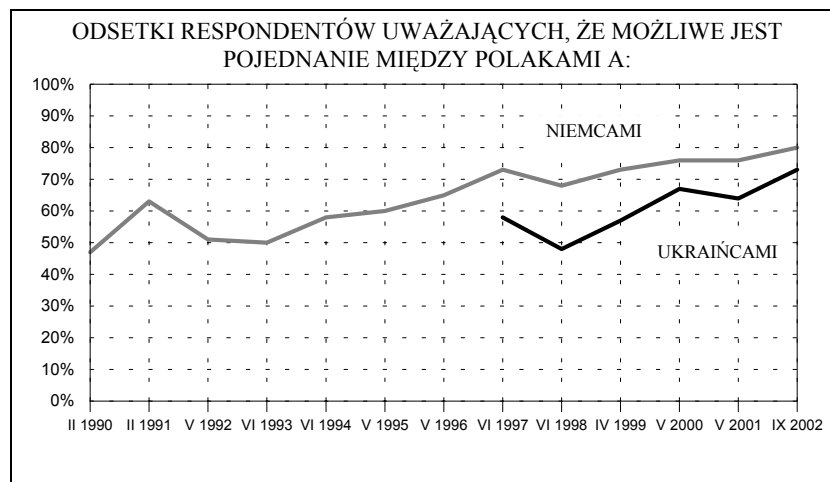
POLSKA MIĘDZY NIEMCAMI, ROSJĄ I UKRAINĄ

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, PAŹDZIERNIK 2002

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Coraz bardziej umacnia się przekonanie o możliwości pojednania między Polakami a Niemcami oraz Polakami a Ukraińcami.

- Równocześnie w ciągu ostatnich dwóch lat wzrosło przekonanie, że możliwe są przyjazne i partnerskie stosunki między Polską a Rosją. Obecnie uważa tak 80% badanych (wobec 69% w 2000 roku), a 17% jest przeciwnego zdania.

Stosunek do naszych największych sąsiadów - Niemców, Rosjan i Ukraińców - obciążony jest bagażem przeszłości, przede wszystkim najnowszej, dotyczącej okresu II wojny światowej i lat późniejszych, ale także mającej odniesienia do historii dawniejszej. Na płaszczyźnie stosunków międzypaństwowych lata dziewięćdziesiąte przyniosły zasadniczą, pozytywną zmianę w relacjach z Niemcami i Ukrainą. Gruntownie zmienił się także charakter stosunków między Polską a Rosją.

W jakim stopniu ten pomyślny rozwój stosunków międzypaństwowych znajduje odzwierciedlenie w społecznych postawach Polaków wobec Niemców i Ukraińców¹? Jak Polacy postrzegają przyszłość stosunków naszego kraju z Rosją?

Tabela 1

Czy, Pana(i) zdaniem, pojednanie między Polakami a Niemcami jest:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	II 1990	II 1991	V 1992	VI 1993	VI 1994	V 1995	V 1996	VI 1997	VI 1998	IV 1999	V 2000	V 2001	IX 2002
	w procentach												
- możliwe	47	63	51	50	58	60	65	73	68	73	76	76	80
- niemożliwe	50	34	46	48	41	39	33	25	24	26	23	23	19
Trudno powiedzieć	2	3	2	2	1	1	1	2	8	1	1	1	1

¹ Sondaż „Aktualne problemy i wydarzenia” (148) przeprowadzono w dniach 6-9 września 2002 roku na liczącej 1235 osób reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłej ludności Polski.

Opinie Polaków o możliwości trwałego pojednania z Niemcami zmieniały się bardzo dynamicznie po przełomie roku 1989. U progu lat dziewięćdziesiątych zdania na ten temat były niemal równo podzielone, początkowo nieznacznie przeważał pesymizm, następnie - równie nieznacznie - optymizm. Od roku 1994 odsetek osób przekonanych o możliwości pojednania szybko wzrastał, mimo pewnych wahań, by pod koniec stulecia ukształtować się na poziomie trzech czwartych. W roku bieżącym liczba ta wzrosła do czterech piątych ogółu ankietowanych. Jedynie najstarsi Polacy, pamiętający II wojnę światową, są nieco bardziej sceptyczni co do możliwości pojednania z Niemcami, niemniej i wśród nich optymiści w tym względzie stanowią wyraźną większość (73%).

Nieco inaczej przedstawiają się opinie na temat przyszłości stosunków polsko-ukraińskich, która postrzegana jest nieco mniej optymistycznie niż stosunków polsko-niemieckich.

Tabela 2

Czy, Pana(i) zdaniem, pojednanie między Polakami a Ukraińcami jest:	Wskazania respondentów według terminów badań					
	VI 1997	VI 1998	IV 1999	V 2000	V 2001	IX 2002
	w procentach					
- możliwe	58	48	57	67	64	73
- niemożliwe	39	37	40	32	35	25
Trudno powiedzieć	3	15	3	1	1	2

Opinie o możliwości pojednania polsko-ukraińskiego badamy od 1997 roku. W tym czasie podlegały one z roku na rok niewielkim wahaniom, jednak niezmiennie przeważał pogląd, że pojednanie takie jest możliwe. W roku bieżącym liczba optymistów w tej sprawie osiągnęła poziom najwyższy z notowanych dotychczas. W odróżnieniu od opinii dotyczących stosunków polsko-niemieckich, które obecnie są minimalnie zróżnicowane społecznie, postrzeganie rozwoju stosunków polsko-ukraińskich zależy w dość znacznym stopniu od wieku i wykształcenia. Przekonanie o możliwości pojednania jest tym częstsze, im wyższy poziom wykształcenia i młodszy wiek badanych.

Interesujące jest, że o ile opinie na temat przyszłości stosunków z Ukraińcami nie mają żadnego związku z poglądami politycznymi, określanymi na skali od lewicowych do prawicowych, o tyle w przypadku możliwości pojednania z Niemcami ujawnia się, choć słabo, pewien związek. Badani o poglądach prawicowych wykazują nieco większą rezerwę niż osoby identyfikujące się z lewicą, najbardziej sceptyczni zaś są respondenci niemający wykrystalizowanych poglądów politycznych.

Warto też odnotować, że wyborcy LPR relatywnie słabiej niż inni przekonani są o możliwości pojednania między Polakami a Niemcami oraz Polakami a Ukraińcami, natomiast sympatycy Samoobrony odznaczają się szczególnym sceptycyzmem w stosunku do Ukraińców. W obu wymienionych elektoratach zdecydowanie przeważa jednak przekonanie o możliwości pojednania.

Tabela 3

Elektoraty partii i ugrupowań politycznych*	Czy, Pana(i) zdaniem, pojednanie między Polakami a Niemcami jest:**			
	Niemcami jest:**		Ukraińcami jest:**	
	możliwe	niemożliwe	możliwe	niemożliwe
	w procentach			
SLD	89	11	80	18
PO RP	87	13	76	24
UP***	84	16	79	21
PiS	81	19	84	14
Samoobrona RP	78	22	64	35
PSL	77	23	79	21
LPR***	66	32	68	29
Niezdecydowani	76	20	71	25
Niezamierzający głosować	78	21	69	21

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych
 ** Pominięto „trudno powiedzieć”
 *** Ze względu na małą liczebność elektoratów tych partii dane te należy traktować ostrożnie

Opinie o pojednaniu między Polakami a Niemcami tym częściej są pozytywne, im większe zainteresowanie polityką. Natomiast w przypadku relacji polsko-ukraińskich związek ten przejawia się jedynie w tym, iż osoby w ogóle nieinteresujące się polityką częściej niż pozostałe uważają, że pojednanie jest niemożliwe.

Tabela 4

Zainteresowanie polityką	Czy pojednanie między Polakami a			
	Niemcami jest*:		Ukraińcami jest*:	
	możliwe	niemożliwe	możliwe	niemożliwe
	w procentach			
Duże	86	14	73	24
Średnie	83	16	76	23
Małe	79	20	74	24
Brak zainteresowania	70	26	63	33

*Pominięto „trudno powiedzieć”

Z poglądami na temat przyszłości stosunków zarówno z Niemcami, jak i Ukraińcami wiąże się też stosunek do integracji Polski z Unią Europejską. Wśród przeciwników przystąpienia naszego kraju do tej organizacji dwukrotnie częściej niż wśród zwolenników integracji można spotkać się z opinią, że pojednanie takie jest niemożliwe.

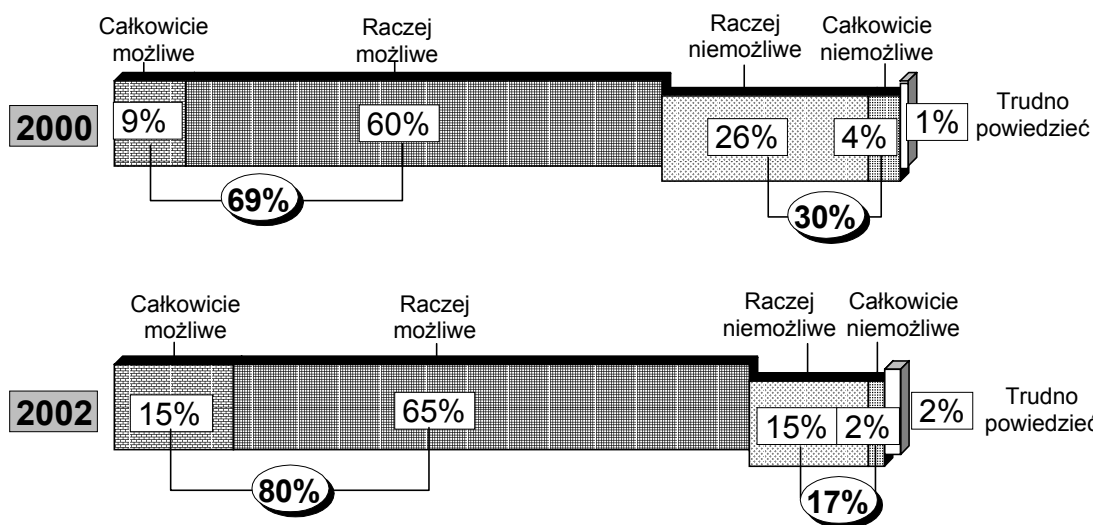
Tabela 5

Stosunek do integracji	Czy pojednanie między Polakami a			
	Niemcami jest*:		Ukraińcami jest*:	
	możliwe	niemożliwe	możliwe	niemożliwe
	w procentach			
Zwolennicy	87	13	81	19
Przeciwnicy	72	26	62	36
Niezdecydowani	68	28	62	33

*Pominięto „trudno powiedzieć”

Historyczne obciążenie stosunków polsko-rosyjskich, zwłaszcza w XX wieku, ma inny charakter niż stosunków polsko-niemieckich czy polsko-ukraińskich. Był to przede wszystkim konflikt między naszym krajem a państwem rosyjskim na tle dążności tego ostatniego do podporządkowania Polski. Dlatego też, aby poznać poglądy Polaków na temat przyszłości stosunków polsko-rosyjskich, zapytaliśmy ich dwa lata temu, czy według nich możliwe są przyjazne i partnerskie stosunki między Polską a Rosją. Pytanie to powtórzyliśmy w tym roku.

RYS. 1. CZY MOŻLIWE SĄ, PANA(I) ZDANIEM, PRZYJAZNE I PARTNERSKIE STOSUNKI MIĘDZY POLSKĄ A ROSJĄ?

Już w roku 2000 zdecydowana większość badanych wierzyła, że możliwe są przyjazne i partnerskie stosunki między Polską a Rosją. W ciągu ostatnich dwóch lat przekonanie to bardzo wyraźnie wzrosło. Podobnie jak w przypadku pojednania z Niemcami i Ukraińcami większymi optymistami co do możliwości partnerskich i przyjaznych stosunków z Rosją są osoby lepiej wykształcone. Także badani o orientacji lewicowej częściej niż ci, którzy utożsamiają się z prawicą, optymistycznie zapatrują się na przyszłość stosunków polsko-rosyjskich. Wśród elektoratów partyjnych wyraźnie większym sceptycyzmem wobec możliwości dobrego ułożenia stosunków z Rosją wyróżniają się wyborcy LPR.

Tabela 6

Elektoraty partii i ugrupowań politycznych*	Czy możliwe są przyjazne i partnerskie stosunki między Polską a Rosją?		
	Możliwe	Niemożliwe	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS	78	22	0
LPR**	64	34	2
Samoobrona RP	81	18	1
PSL	88	12	0
UP**	68	32	0
PO RP	85	15	0
SLD	90	9	1
Niezdecydowani	81	15	4
Nie zamierzający głosować	78	19	3

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych
 ** Ze względu na małą liczebność dane te należy traktować ostrożnie

Pesymizmowi w kwestii przyszłości stosunków między Polską a Rosją sprzyja nieinteresowanie się polityką. Natomiast wśród badanych deklarujących duże nią zainteresowanie niemal powszechne jest przeświadczenie, że możliwe są przyjazne stosunki polsko-rosyjskie.

Tabela 7

Zainteresowanie polityką	Czy możliwe są przyjazne i partnerskie stosunki między Polską a Rosją?		
	Możliwe	Niemożliwe	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Duże	90	9	1
Średnie	81	18	1
Małe	83	15	3
Brak zainteresowania	70	25	5

Negatywna opinia o możliwości partnerskich stosunków z Rosją wiąże się również ze sprzeciwem wobec przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Wśród przeciwników integracji dwukrotnie częściej niż wśród jej zwolenników występuje pogląd, że stosunki takie są niemożliwe.

Tabela 8

Stosunek do integracji	Czy możliwe są przyjazne i partnerskie stosunki między Polską a Rosją?		
	Możliwe	Niemożliwe	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Zwolennicy	86	13	1
Przeciwnicy	71	26	3
Niezdecydowani	75	20	5

W porównaniu z rokiem ubiegłym poprawiły się opinie o rozwoju stosunków z trzema naszymi największymi sąsiadami - Niemcami, Rosją i Ukrainą. Negatywne zapatrywanie się na rozwój tych stosunków współwystępuje ze sprzeciwem wobec integracji naszego kraju z Unią Europejską.

Opracował

Michał STRZESZEWSKI

A N E K S

Tabela 1. Czy, Pana(i) zdaniem, pojednanie między Polakami a Niemcami jest:

(%)

	możliwe	niemożliwe	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	80	19	1	1235
Płeć				
Mężczyźni	81	18	2	590
Kobiety	79	20	1	645
Wiek				
18-24 lat	79	19	1	191
25-34	80	19	0	223
35-44	85	13	1	225
45-54	83	16	2	245
55-64	78	20	2	149
65 lat i więcej	73	25	2	202
Miejsce zamieszkania				
Wieś	78	19	3	450
Miasto do 20 tys.	74	25	0	168
20-100 tys.	84	15	1	228
101-500 tys.	82	18	0	247
501 tys. i więcej mieszk.	83	17	1	142
Wykształcenie				
Podstawowe	72	26	3	325
Zasadnicze zawodowe	79	19	2	328
Średnie	85	15	0	460
Wyższe	85	15	0	121
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	86	14	0	73
Prac.umysł.niż.szczebła	90	10	0	105
Pracownicy fiz.- umysł.	86	14	1	110
Robotnicy wykwalifikowani	80	16	4	100
Robotnicy niewykwalifik.	85	8	7	43
Rolnicy	68	30	2	69
Pracujący na własny rach.	79	20	1	53
Bierni zawodowo				
Renciści	80	19	1	132
Emeryci	73	25	2	230
Uczniowie i studenci	78	22	0	94
Bezrobotni	81	19	0	167
Gospodynie domowe i inni	81	18	1	56
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	88	10	2	197
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	81	19	0	95
sekt. pryw. poza rolnict.	82	15	2	194
prywatnym gosp. rolnym	66	33	1	65
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	78	19	2	152
300-399	89	10	1	100
400-599	80	17	3	214
600-800	82	17	1	205
Powyżej 800 zł	84	16	0	140
Ocena własnych war. mater.				
Złe	77	21	2	367
Średnie	80	18	2	585
Dobre	83	16	1	283
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	83	15	3	90
Raz w tygodniu	79	20	1	624
1-2 razy w miesiącu	78	20	2	190
Kilka razy w roku	81	19	1	214
W ogóle nie uczestniczy	86	13	0	116
Poglądy polityczne				
Lewica	87	13	0	347
Centrum	83	16	1	303
Prawica	79	18	2	238
Trudno powiedzieć	71	27	3	346

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, pojednanie między Polakami a Ukraińcami jest:

	możliwe	niemożliwe	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	73	25	2	1235
Płeć				
Mężczyźni	74	24	3	590
Kobiety	72	27	2	645
Wiek				
18-24 lat	80	19	1	191
25-34	75	23	2	223
35-44	77	20	3	225
45-54	70	28	2	245
55-64	71	27	2	149
65 lat i więcej	63	34	3	202
Miejsce zamieszkania				
Wieś	72	25	4	450
Miasto do 20 tys.	67	31	3	168
20-100 tys.	72	26	2	228
101-500 tys.	78	22	0	247
501 tys. i więcej mieszk.	76	24	1	142
Wykształcenie				
Podstawowe	64	33	3	325
Zasadnicze zawodowe	70	28	3	328
Średnie	78	21	1	460
Wyższe	85	13	2	121
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	85	15	0	73
Prac.umysł.niż.szczebła	73	23	4	105
Pracownicy fiz.-umysł.	78	21	1	110
Robotnicy wykwalifikowani	76	18	6	100
Robotnicy niewykwalifik.	76	20	5	43
Rolnicy	69	28	2	69
Pracujący na własny rach.	77	23	0	53
Bierni zawodowo				
Renciści	63	36	1	132
Emeryci	67	31	3	230
Uczniowie i studenci	85	15	0	94
Bezrobotni	72	27	1	167
Gospodynie domowe i inni	64	32	4	56
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	79	18	4	197
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	77	23	0	95
sekt. pryw. poza rolnict.	76	21	3	194
prywatnym gosp. rolnym	67	33	1	65
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	65	31	3	152
300-399	81	18	1	100
400-599	67	31	3	214
600-800	76	21	3	205
Powyżej 800 zł	80	20	0	140
Ocena własnych war. mater.				
Złe	63	34	3	367
Średnie	76	22	2	585
Dobre	77	21	2	283
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	75	23	2	90
Raz w tygodniu	72	26	2	624
1-2 razy w miesiącu	70	27	3	190
Kilka razy w roku	73	25	2	214
W ogóle nie uczestniczy	78	21	0	116
Poglądy polityczne				
Lewica	74	25	1	347
Centrum	77	22	1	303
Prawica	73	25	2	238
Trudno powiedzieć	67	29	4	346

Tabela 3. Czy możliwe są, Pana(i) zdaniem, przyjazne i partnerskie stosunki między Polską a Rosją?

(%)

	Możliwe	Niemożliwe	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	81	17	2	1234
Płeć				
Mężczyźni	79	18	2	590
Kobiety	82	16	2	644
Wiek				
18-24 lat	82	16	1	191
25-34	78	19	4	223
35-44	83	15	2	225
45-54	82	17	2	245
55-64	85	14	1	149
65 lat i więcej	75	23	3	201
Miejsce zamieszkania				
Wieś	78	18	4	450
Miasto do 20 tys.	80	19	1	168
20-100 tys.	82	16	2	227
101-500 tys.	85	15	0	247
501 tys. i więcej mieszk.	80	19	1	142
Wykształcenie				
Podstawowe	73	24	3	324
Zasadnicze zawodowe	79	17	4	328
Średnie	85	14	1	460
Wyższe	88	11	1	121
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	88	10	2	73
Prac. umysł. niż. szczebla	81	18	1	105
Pracownicy fiz.-umysł.	85	14	1	110
Robotnicy wykwalifikowani	81	13	6	100
Robotnicy niewykwalifik.	78	15	7	43
Rolnicy	83	15	2	69
Pracujący na własny rach.	85	15	0	53
Bierni zawodowo				
Renciści	77	22	1	130
Emeryci	78	20	2	230
Uczniowie i studenci	81	19	0	94
Bezrobotni	78	20	2	167
Gospodynie domowe i inni	82	14	4	56
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	82	15	3	197
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	89	10	2	95
sekt. pryw. poza rolnict.	81	16	3	194
prywatnym gosp. rolnym	84	16	1	65
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	78	18	4	150
300-399	83	15	1	100
400-599	78	19	3	214
600-800	83	15	3	205
Powyżej 800 zł	90	10	0	140
Ocena własnych war. mater.				
Złe	78	20	2	367
Średnie	80	18	3	584
Dobre	86	13	1	283
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	81	15	4	90
Raz w tygodniu	80	19	2	622
1-2 razy w miesiącu	78	18	4	190
Kilka razy w roku	82	15	3	214
W ogóle nie uczestniczy	85	15	0	116
Poglądy polityczne				
Lewica	88	12	0	347
Centrum	84	13	3	303
Prawica	75	23	2	237
Trudno powiedzieć	74	22	3	346